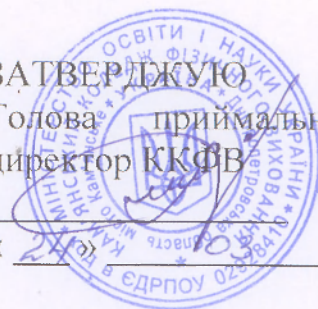

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНСЬКИЙ КОЛЕДЖ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії,
директор ККФВ

«18» березня 2020 р. Чибісов В.І.

**Програма співбесіди
з української мови та літератури
для абітурієнтів, які вступають на базі 11 класів
(повна загальна середня освіта)
за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт»
до Кам'янського коледжу фізичного виховання
у 2020 році**

Розглянуто та ухвалено на засіданні циклової комісії гуманітарних, суспільно-економічних та загальноосвітніх дисциплін.

Протокол № 8 від «18» березня 2020 р.

Голова циклової комісії /В.Л.Савічева

ЗМІСТ

1. Програма співбесіди з української мови та літератури.
2. Питання співбесіди з української мови.
3. Питання співбесіди з української літератури.
4. Критерії оцінювання з української мови та літератури.
5. Таблиця відповідності 12-бальної шкали оцінювання 200-бальній.
6. Література.

1. Програма співбесіди з української мови та літератури

Пояснювальна записка

Програма співбесіди з української мови і літератури містить вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки абітурієнтів з цього навчального предмета, а також конкретизує, що повинен знати та вміти випускник навчального закладу в межах визначених тематичних розділів.

Зміст програми складається з основних розділів української мови (фонетика, графіка; лексикологія, фразеологія; будова слова, словотвір; морфологія; синтаксис; стилістика; орфоепія; орфографія; розвиток мовлення) та основних розділів української літератури (усна народна творчість; давня українська література; література кінця XVIII – початку XX століття; література XX століття; твори українських письменників-емігрантів; сучасний літературний процес).

Українська мова

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
1. Фонетика. Графіка	Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв <i>я, ю, є, ї, щ</i> . Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i>	Абітурієнт повинен уміти: <i>Визначати</i> в словах голосні, тверді і м'які, дзвінкі й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні; ділити слово на склади; визначати звукове значення букв у слові. <i>Визначати</i> місце букв в алфавіті, розташовувати слова за алфавітом; розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків, спрощення в групах приголосних, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування <i>у-в, і-й</i>
2. Лексикологія. Фразеологія	Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми.	<i>Пояснювати</i> лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та <i>використовувати</i> їх у мовленні; уживати слова в

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази. Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризми	переносному значенні. <i>Знаходити</i> в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів; пояснювати значення фразеологізмів, приказок, прислів'їв, крилатих висловів, правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> їх у мовленні
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [o], [e] у складних словах	<i>Відділяти</i> закінчення слів від основи, <i>членувати</i> основу на значущі частини, <i>добирати</i> спільнокореневі слова, слова з однаковими префіксами й суфіксами; <i>розрізняти</i> форми слова й спільнокореневі слова, правильно <i>вживати</i> їх у мовленні; <i>визначати</i> спосіб творення слів
4. Морфологія. 4.1. Іменник	Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що	<i>Розпізнавати</i> іменники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, належність іменників до певної групи за їхнім лексичним значенням, уживаністю в мовленні; <i>визначати</i> основні способи творення

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви <i>-а(-я)</i>, <i>-у(-ю)</i> в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові	іменників; правильно <i>відмінювати</i> іменники, <i>відрізняти</i> правильні форми іменників від помилкових; <i>використовувати</i> іменники в мовленні, <i>послугуючись</i> їхніми виражальними можливостями
4.2. Прикметник	Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи)	<i>Розпізнавати</i> прикметники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; розряди прикметників за значенням; <i>утворювати</i> форми ступенів порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; <i>розрізняти</i> основні способи творення відносних і присвійних прикметників; <i>відмінювати</i> прикметники; <i>відрізняти</i> правильні форми прикметників від помилкових
4.3. Числівник	Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих	<i>Розпізнавати</i> числівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди числівників за

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників: 1) один, одна; 2) два, три, чотири; 3) від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят ... вісімдесят; 4) сорок, дев'яносто, сто; 5) двісті – дев'ятсот; 6) нуль, тисяча, мільйон, мільярд; 7) збірні; 8) дробові. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників	значенням, основні способи їх творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми числівників від помилкових; <i>добирати</i> потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні; <i>визначати</i> сполучуваність числівників з іменниками
4.4. Займенник	Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників	<i>Розпізнавати</i> займенники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди займенників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми займенників від помилкових, правильно <i>добирати</i> потрібні форми займенників і використовувати їх у мовленні
4.5. Дієслово	Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Види	<i>Розпізнавати</i> дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати загальне значення дієслова, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, часи й способи дієслів,

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на-но, -то. Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот	дієвідміни, особливості словозміни кожної дієвідміни; <i>використовувати</i> один час і спосіб у значенні іншого; <i>розрізняти</i> основні способи творення дієслів, зокрема видових форм, форм майбутнього часу недоконаного виду, форм умовного та наказового способу дієслів; <i>відрізняти</i> правильні форми дієслів від помилкових. <i>Розпізнавати</i> дієприкметники (зокрема відрізняти їх від дієприслівників), <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, особливості творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми дієприкметників від помилкових; <i>добирати</i> й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні. <i>використовувати</i> дієприкметники в мовленні. <i>Розпізнавати</i> дієприслівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, основні способи їх творення; <i>відрізняти</i> правильні

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		форми дієприслівників від помилкових; правильно <i>будувати</i> речення з дієприслівниковими зворотами
4.6. Прислівник	Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу	<i>Розпізнавати</i> прислівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди прислівників за значенням, ступені порівняння прислівників, основні способи творення прислівників; <i>відрізняти</i> правильні форми прислівників від помилкових; <i>добирати</i> використовувати прислівники
4.7. Службові частини мови	Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників	<i>Розпізнавати</i> прийменники, <i>визначати</i> їхні морфологічні ознаки, групи прийменників за походженням і за будовою; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> форми прийменників у мовленні <i>Розпізнавати</i> сполучники, <i>визначати</i> групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> сполучники в мовленні <i>Розпізнавати</i> частки, <i>визначати</i> групи часток за значенням і

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток	вживанням; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> частки в мовленні
4.8. Вигук	Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків	<i>Розпізнавати</i> вигуки, <i>визначати</i> групи вигуків за походженням; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> вигуки в мовленні
5. Синтаксис 5.1. Словосполучення.	Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені	<i>Розрізняти</i> словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й реченнями; <i>визначати</i> головне й залежне слово в підрядному словосполученні; <i>визначати</i> поширені й непоширені словосполучення, типи словосполучень за способами вираження головного слова
5.2. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні	<i>Розрізняти</i> речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання)	
5.2.1. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження	<i>Визначати</i> структуру простого двоскладного речення, способи вираження підмета й присудка (простого й складеного), особливості узгодження присудка з підметом; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> прості речення
5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок)	<i>Розпізнавати</i> види другорядних членів та їхні типи й різновиди, <i>визначати</i> способи вираження означень, додатків, обставин, роль порівняльного звороту; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні; правильно розставляти розділові знаки при непоширеній прикладці, порівняльному звороті
5.2.3. Односкладні речення	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-	<i>Розпізнавати</i> типи односкладних речень, <i>визначати</i> особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні	односкладних речень у власному мовленні
5.2.4. Просте ускладнене речення	Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні	<i>Розпізнавати</i> просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними, та правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості таких речень у мовленні; правильно <i>розставляти</i> розділові знаки в них
5.2.5. Складне речення	Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному: 1) інтонація й сполучники або сполучні слова; 2) інтонація. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення	<i>Розпізнавати</i> складні речення різних типів, <i>визначати</i> їхню структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями. <i>Добирати</i> й <i>конструювати</i> складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті. Правильно <i>розставляти</i> розділові знаки, <i>будувати</i> схему такого речення
5.2.5.1. Складносу-рядне речення	Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення	<i>Розпізнавати</i> складносурядні речення, <i>визначати</i> смислові зв'язки між частинами складносурядного

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		речення; комунікативно доцільно <i>використовувати</i> його виражальні можливості в мовленні
5.2.5.2. Склади опід-рядне речення	Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами: 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю; 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю; 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю	<i>Розпізнавати</i> складнопідрядні речення, <i>визначати</i> їхню будову, зокрема складнопідрядних речень з кількома підрядними, <i>відображати</i> її в схемі складнопідрядного речення; <i>визначати</i> основні види підрядних речень, типи складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами. Правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості складнопідрядних речень різних типів у процесі спілкування
5.2.5.3. Безпол учникове складне речення	Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями: 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною). Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні	<i>Розпізнавати</i> безсполучникові складні речення; <i>визначати</i> смислові відношення між їхніми частинами-реченнями (однорідними й неоднорідними), особливості інтонації безсполучникових складних речень; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
5.2.5.4. Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	<i>Визначати</i> структуру складних речень з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості речень цього типу в мовленні
5.3. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог	<i>Визначати</i> в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, речення з непрямою мовою; <i>замінювати</i> пряму мову непрямою; правильно й доцільно <i>використовувати</i> в тексті пряму мову й цитати; правильно <i>вживати</i> розділові знаки в конструкціях із прямою мовою та діалогом
6. Стилїстика	Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний, конфесійний), їх основні ознаки, функції	<i>Розпізнавати</i> стилї мовлення, <i>визначати</i> особливості кожного з них; <i>користуватися</i> різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування
7. Орфоепія	Відображення вимови голосних (наголошених і ненаголошених) через фонетичну транскрипцію. Відображення вимови приголосних звуків: 1) [дж], [дз], [дз']; 2) [ґ]; 3) [ж], [ч], [ш], [дж]; 4) груп приголосних	<i>Визначати</i> особливості вимови голосних і приголосних звуків; <i>наголошувати</i> слова відповідно до орфоепічних норм

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	(уподібнення, спрощення); 5) м'яких приголосних; 6) подовжених приголосних. Вимова слів з апострофом	
8. Орфографія	Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [и], [o] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення <i>йо, ьо</i>. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>nn</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови.	<i>Розпізнавати</i> вивчені орфограми й <i>пояснювати</i> їх за допомогою правил; правильно <i>писати</i> слова з вивченими орфограмами, <i>знаходити</i> й <i>виправляти</i> орфографічні помилки на вивчені правила
9. Розвиток мовлення	Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність,	Уважно <i>читати</i>, <i>усвідомлювати</i> й <i>запам'ятовувати</i> зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне. Критично <i>оцінювати</i> прочитане. <i>Аналізувати</i> текстирізнихстилів, типів і жанрів. <i>Будувати</i> письмове висловлення,

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	правильність). Текст як середовище функціонування мовних одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення	логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, обраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети. <i>Уміти</i> формулювати, добирати доречні аргументи і приклади, робити висновок, висловлювати власну позицію, свій погляд на ситуацію чи обставин; правильно <i>структурувати</i> текст, використовуючи відповідні мовленнєві звороти. <i>Знаходити</i> й <i>виправляти</i> похибки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань, спираючись на засвоєні знання

Українська література

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
1. Усна народна творчість	Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень. Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то Хміль». Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри», «За світ встали козаченьки» Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку».	Абітурієнт повинен уміти: <i>Аналізувати</i> літературний твір чи його уривок. <i>Розрізняти</i> види і жанри усної творчості. <i>Розрізняти</i> і називати різновиди календарно-обрядових пісень. <i>Аналізувати</i> зміст, образи, настрої суп.-побут. і род.-побут. пісень.

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
	Балада «Бондарівна»	<i>Визначати</i> провідні мотиви історичних пісень, характеризувати образи героїв їх – історичних осіб. <i>Визначати</i> тематику й художні особливості балад і дум, пісень Марусі Чурай. <i>Виділяти</i> у фольклорних творах анафори, рефрени, постійні епітети, персоніфікацію, символи, гіперболу, <i>визначати</i> їхню художню роль.
2. Давня українська література	«Слово про похід Ігорів» «Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги, про напад хозарів) Григорій Сковорода. «Delibertate», «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», афоризми	<i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: • художній образ, • прототип; • тема, ідея, мотив художнього твору; • проблематика та конфлікт у художньому творі; • сюжет і композиція літературного твору; • позасюжетні елементи; <i>Знати та вміти визначати</i> в літературному творі тропи: • епітет, • порівняння; • метафору, • алегорію, • гіперболу; • метонімію, • оксиморон. <i>Знати</i> характерні риси бароко.

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
3. Література кінця XVIII — початку XX ст.	Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка» Г. Квітка-Основ'яненко. «Маруся» Тарас Шевченко. «До Основ'яненка», «Катерина», «Гайдамаки», «Кавказ», «Сон» («У всякого своя доля»), «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт», «Мені однаково» Пантелеймон Куліш. «Чорна рада» Марко Вовчок. «Максим Гримач» Іван Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я» Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Іван Карпенко-Карий. «Мартин Боруля» Іван Франко. «Гімн», «Чого являється мені у сні», «Мойсей»	<i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: - сентименталізм, романтизм, реалізм, їхні ознаки; - епос, новела, оповідання, повість, роман, різновиди повісті та роману; - лірика, сонет, гімн, послання, поема, тематичні різновиди лірики; - драма, комедія, трагікомедія, власне драма, містерія, драма-фесрія. - Види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, бурлеск, травестія. <i>Визначати</i> дво- і трискладові віршові розміри.
4. Література XX ст.	Михайло Коцюбинський. «Тіні забутих предків», «Intermezzo» Ольга Кобилянська. «Земля» Василь Стефаник. «Камінний хрест» Леся Українка. «Contra spem spero!», «Лісова пісня» Микола Вороний. «Блакитна Панна» Олександр Олесь. «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...» Володимир Винниченко. «Момент» Павло Тичина. «О панно Інно», «Арфами, арфами...», «Ви знаєте, як липа шелестить...» Максим Рильський «Молюсь і вірю...» Микола Хвильовий. «Я (Романтика)»	<i>Визначати</i> місце і роль митця в літературному процесі. <i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: - український модернізм і його особливості; - модерністські напрями та течії: імпресіонізм, неоромантизм, експресіонізм; <i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: - поетичний синтаксис (інверсія, тавтологія, антитеза, анафора,

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
	Юрій Яновський. «Подвійне коло», «Шаланда в морі» Володимир Сосюра. «Любіть Україну» Валер'ян Підмогильний. «Місто» Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом» Микола Куліш. «Мина Мазайло» Богдан-Ігор Антонич. «Різдво» Олександр Довженко. «Україна в огні», «Зачарована Десна» Андрій Малишко «Пісня про рушник» Василь Симоненко. «Лебеді материнства» Олесь Гончар. «За мить щастя» Григор Тютюнник. «Три зозулі з поклоном» Василь Стус. «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явися!..» Іван Драч. «Балада про соняшник» Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай»	епіформа, паралелізм); • риторичні звертання і запитання, • алітерація, асонанс; • різновиди роману (роман у новелах, роман у віршах); • кіноповість; • усмішка. <i>Вміти пояснювати поняття:</i> • «Розстріляне відродження»; • психологізм; • асоціативність.
5. Твори українських письменників-емігрантів	Іван Багряний. «Тигролови» Євген Маланюк. «Стилет чи стилос?»	<i>Орієнтуватися в основних тенденціях функціонування української літератури за кордоном і творчості українських письменників-емігрантів. Знати особливості пригодницького роману.</i>
6. Сучасний літературний процес	Загальний огляд, основні тенденції. Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, "Нова дегенерація", "Пропала грамота", "ЛуГоСад"). Творчість Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Римарука. Утворення АУП (Асоціації українських письменників).	<i>Орієнтуватися в основних тенденціях розвитку сучасної літератури; знати літературні угруповання 80-90-х років, найвизначніших представників літератури. Визначати</i>

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
	Література елітарна і масова. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси. Сучасні часописи та альманахи.	найхарактерніші ознаки постмодернізму

2. Питання до співбесіди з української мови

1. Значення мови в житті суспільства. Українська мова – національна мова українського народу, одна з форм його національної культури.
2. Українська літературна мова як унормована форма загальнонародної мови.
3. Поняття про звуковий склад. Звуки мови, їх класифікація.
4. Сучасні орфоепічні норми, їх суспільне значення. Вимова звуків і правопис.
5. Поняття про букву. Українська алфавіт. Співвідношення між буквами та звуками.
6. Слово як основна одиниця лексичної системи. Лексичне значення слова. Типи лексичних значень слів.
7. Синоніми: поняття, значення, особливості використання в різних стилях мови.
8. Антоніми й омоніми в українській мові.
9. Активна й пасивна лексика.
10. Фразеологізми в мовленні. Багатозначність фразеологізмів.
11. Будова слова. Корінь, суфікс, префікс, закінчення – значущі частини слова.
12. Способи словотвору в українській мові.
13. Орфографічні норми. Орфограма. Орфографічне правило. Принципи української орфографії.
14. Уживання м'якого знака.
15. Уживання апострофа.
16. Чергування голосних. Типи чергувань. Чергування [О], [Е] з [І]; [Е], [О] після Ж, Ч, Ш, Й.
17. Найголовніші випадки чергування приголосних звуків.
18. Подвоєння букв на позначення подовження й збігу приголосних звуків.
19. Спрощення в групах приголосних і його відображення на письмі.
20. Вимова і правопис префіксів.
21. Правопис суфіксів.
22. Поняття про милозвучність мовлення. Засоби милозвучності українського мовлення. Чергування [У] - [В], [І] - [Й].
23. Уживання великої букви.
24. Написання слів разом, через дефіс, окремо.
25. Правопис НЕ, НІ з різними частинами мови.
26. Вимова і правопис слів іншомовного походження.
27. Іменник як частина мови. Загальне значення. Морфологічні ознаки. Синтаксична роль.
28. Характеристика іменників I відміни, їх відмінювання.
29. Відмінкові закінчення іменників II відміни.
30. Відмінювання іменників III і IV відмін.
31. Незмінювані іменники й аббревіатури.
32. Прикметник як частина мови. Групи прикметників за значенням. Утворення форм ступенів порівняння якісних прикметників.

33. Числівник як частина мови. Відмінювання й правопис числівників.
34. Займенник як частина мови. Розряди займенників. Відмінювання й правопис займенників.
35. Дієслово як частина мови. Дієслівні форми.
36. Види дієслова та творення видових форм.
37. Особливості дієприслівника й дієприкметника як форм дієслова. Дієприслівниковий і дієприкметниковий звороти.
38. Прислівник як частина мови. Творення й правопис прислівників.
39. Прийменник як службова частина мови. Уживання та правопис прийменників.
40. Сполучник як службова частина мови. Правопис сполучників.
41. Частка як службова частина мови. Правопис часток.
42. Вигук як особлива частина мови. Правопис вигуків.
43. Словосполучення як синтаксична одиниця. Типи підрядних зв'язків.
44. Речення як основна одиниця синтаксису. Просте й складне речення. Граматичні принципи їх розмежування.
45. Двоскладне й односкладне речення. Просте ускладнене речення.
46. Головні члени речення.
47. Другорядні члени речення.
48. Складне речення як синтаксична одиниця. Граматичні ознаки складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення.
49. Складносурядні речення, розділові знаки в них.
50. Складнопідрядні речення, розділові знаки в них.
51. Безсполучникові речення, розділові знаки в них.
52. Поняття про текст. Поділ тексту на абзаци. Мовні засоби зв'язку речень у тексті.
53. Поняття про стиль і стилістичну норму.
54. Функціональні стилі української літературної мови.
55. Поняття про типи мовлення: розповідь, опис, роздум.

3. Питання до співбесіди з української літератури

1. Календарно-обрядова поезія як найдавніший пласт фольклору.
2. Історична доля українського народу в усній народній творчості.
3. Соціально-побутова тематика в усній народній творчості.
4. Жанрова розмаїтість усної народної творчості.
5. Зв'язок усної народної творчості з літературною традицією: минуле й сучасність.
6. Література періоду Київської Русі як дзеркало національної історії й культури.
7. Полемічна література в українському та європейському контексті.
8. Барокова традиція в українській літературі: світовий контекст і національна специфіка.
9. Творчість Г.С.Сковороди як вершинний прояв української барокової традиції.
10. Вплив творчої спадщини Г.Сковороди на подальший розвиток вітчизняної й світової літератури та філософії.

11. «Енеїда» І.Котляревського як енциклопедія духовного й матеріального життя українського народу.
12. Соціальне й особисте в людському житті та його показ у п'єсі І.Котляревського «Наталка Полтавка».
13. Г.Квітка-Основ'яненко як представник українського сентименталізму («Маруся»).
14. Жанр байки в українській літературі (Г.Сковорода, Є.Гребінка, П.Гулак-Артемівський, Л.Глібов).
15. Риси романтизму в ранніх творах Т.Шевченка. Прочитати на вибір твір поета напам'ять.
16. Біблійні теми й мотиви у творах Т.Шевченка. Прочитати на вибір твір поета напам'ять.
17. Ностальгійні мотиви у творчості Т.Шевченка «На засланні». Прочитати на вибір твір поета напам'ять.
18. «Чорна рада» П.Куліша як перший історичний роман української літератури.
19. Світ людських взаємин в оповіданні Марка Вовчка «Максим Гримач».
20. Психологічний і моральний аспекти в повісті І.Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я».
21. Проблема вибору життєвого шляху героями роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного й Івана Білика.
22. «Театр корифеїв» як вершинний здобуток української національної культури, історія постанови й розвитку (І.Карпенко-Карий, М.Старицький, М.Кропивницький).
23. П'єса «Мартин Боруля» І.Карпенка-Карого: образи й конфлікти.
24. Поетична збірка І.Франка «Зів'яле листя». Історія написання, особливості поезики, образ ліричного героя. Прочитати напам'ять улюблену поезію.
25. Біблійна основа та проблематика поеми І.Франка «Мойсей». Історичний шлях нації та доля її провідників у контексті поеми. Прочитати напам'ять уривок із поеми.
26. «Intermezzo» М.Коцюбинського як зразок імпресіоністичної новели.
27. Фольклорно-етнографічні елементи в повісті М.Коцюбинського «Тіні забутих предків».
28. Майстерність показу психічного стану в екстремальних обставинах у новелістиці В.Стефаника.
29. Ідея єдності людини й природи в драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». Прочитати напам'ять уривок із поеми.
30. Проблема землі й людини в прозі О.Кобилянської (повість «Земля»).
31. Особливості українського модернізму.
32. Кларнетизм як самобутній творчий метод П.Тичини. Прочитати на вибір вірш напам'ять.
33. «Розстріляне відродження» як історичний і культурний феномен: історичні обставини, чільні представники, головні здобутки в письменстві (М.Хвильовий, В.Підмогильний, Г.Косинка...).

34. Художні та публіцистичні твори М.Хвильового: проблематика, образи.
35. Трагедія роду й народу в романі Ю.Яновського «Вершники».
36. Характер конфлікту та його художнє втілення в драматургії М.Куліша. Аналіз комедії «Мина Мазайло».
37. Образ України (на прикладі творчості В.Сосюри). Прочитати напам'ять поезію.
38. Комічне в українській літературі (на прикладі творчості Остапа Вишні).
39. Празька поетична школа: ідейно-художні принципи, чільні представники, найвизначніші надбання. Прочитати поезію одного з представників школи.
40. Загальнолюдські й індивідуальні ідеали в поезії Олександра Олеся, Миколи Вороного, Максима Рильського.
41. Феномен людини на злеті (новела «Момент» В.Винниченка).
42. Урбаністичні мотиви в українській літературі (роман «Місто» В.Підмогильного)
43. Автобіографічність прози Івана Багряного (на прикладі вивчених творів).
44. Зображення духовних коренів мистецьки обдарованої особистості в кіноповісті, О.Довженка «Зачарована Десна».
45. Трагедія українського народу в часи війни (за творами О.Довженка).
46. Філософія любові й життєвості в новелі Григора Тютюнника «Три зозулі з поклоном».
47. Патріотичність лірики В.Симоненка. Прочитати напам'ять поезії митця.
48. Своєрідність поетичного стилю ліро-епосу І.Драча.
49. Суперечності життя у новелі О.Гончара «За мить до щастя».
50. Мовна тема у творчості Д.Павличка. Прочитати напам'ять поезії.
51. Художнє осмислення ролі митця й мистецтва через буття народу в романі Л.Костенко «Маруся Чурай».
52. Мотиви поетичної творчості Л.Костенко. Прочитати поезію напам'ять на вибір.
53. Духовна міць і душевне багатство ліричного героя поезії В.Стуса.
54. Сучасна українська література: ідейно-естетичні принципи, головні лінії розвитку (Ю.Андрухович, С.Жадан, М.Матіос, О.Забужко та інші).
55. Постмодерна українська література: національна специфіка й світовий контекст.

4. Критерії оцінювання усних відповідей абітурієнтів (співбесіди) з української мови та літератури

Оцінювання результатів знань абітурієнтів з української мови та літератури здійснюється на основі:

а) врахування основної мети, що передбачає різнобічний мовленнєвий розвиток особистості;

б) освітнього змісту навчального предмета, який розподіляється на чотири елементи: знання, вміння й навички, досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу;

в) функціонального підходу до мовного курсу, який передбачає вивчення мовної теорії в аспекті практичних потреб розвитку мовлення.

Об'єктами оцінювання мають бути:

- мовленнєві вміння й навички з чотирьох видів мовленнєвої діяльності;
- знання про мову й мовлення;
- мовні вміння та навички;
- досвід творчої діяльності;
- досвід особистого емоційно-ціннісного ставлення до світу.

При оцінюванні усної відповіді враховуються такі критерії:

- Повнота і правильність відповіді.
- Ступінь усвідомлення, розуміння вивченого.
- Мовленнєве оформлення відповіді.

Відповідь повинна бути зв'язним, логічно послідовним повідомленням на певну тему, виявляти вміння застосовувати визначення, правила до конкретних випадків.

Рівень	Бали	Характеристика виконаної роботи
І рівень – початковий	1	Абітурієнт може розрізнити об'єкт вивчення і відтворити деякі його елементи; мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, буде лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.
	2	Абітурієнт фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє здатність елементарно викласти думку; може усно відтворити кілька термінів, явищ без зв'язку між ними; буде лише окремі фрагменти висловлювання; лексика і граматична будова мовлення бідна й одноманітна.

	3	Абітурієнт відтворює менш як половину навчального матеріалу; може дати відповідь із кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі положення завдання; не має сформованих практичних умінь та навичок; висловлювання не є завершеним текстом, хибує на непослідовність викладу, пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова збіднені.
II рівень – середній	4	Абітурієнт має недостатній рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника, повторити за зразком певну операцію, дію; описує явища, процеси без пояснень причин, слабко орієнтується в поняттях; висловлювання характеризується неповнотою і поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий.
	5	Абітурієнт знає більш як половину навчального матеріалу; розуміє основний навчальний матеріал; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, відтворити його з помилками та неточностями; формулює поняття, наводить приклади; підтверджує висловлене судження прикладами; питання значною мірою розкриті, але трапляються недоліки за низкою показників; поверхово розкрито питання, бракує єдності стилю та ін.
	6	Абітурієнт виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання на практиці; виклад загалом зв'язний, питання в цілому розкрито, але помітний репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий тощо.

III рівень – достатній	7	Абітурієнт правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст; розуміє основоположні теорії і факти, установлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок; вдало добирає лексичні засоби але у відповіді є недоліки, наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; основна думка не аргументується, правила не завжди підтверджуються прикладами тощо.
	8	Знання абітурієнта є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, уміє аналізувати, установлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між мовними явищами, фактами, робити висновки; вдало добирає лексичні засоби; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
	9	Абітурієнт вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; вдало добирає лексичні засоби. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень.
IV рівень – високий	10	Абітурієнт володіє глибокими й міцними знаннями, робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові мовні факти, явища, ідеї, наводить доречні приклади. Мова відзначається багатством словника, граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності.
	11	Абітурієнт володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх; уміє застосувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності. Відповідь у цілому відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю.

	12	Абітурієнт має системні, дієві знання, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки; вирішує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу явищ; відповідь повна, глибока, аргументована, вступник уміє застосовувати знання творчо. Відповідь відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю.
--	-----------	---

**5. Таблиця відповідності
12-бальної шкали оцінювання 200-бальній**

Бали	
12	193 – 200
11	185 – 192
10	176 – 184
9	167 – 175
8	158 – 166
7	149 – 157
6	140 – 148
5	132 – 139
4	124 – 131
3	116 – 123
2	108 – 115
1	101 – 107

6. Література

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – К.: Либідь, 1991. – 254с.
2. Ваш репетитор з української мови: Посібник. Вид. 2-е / кол. авторів під керівн. М.Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003. – 72 с.
3. Ніколаєнко І.О., Терновська Т.П., Ужченко В.Д. Збірник вправ і завдань з української мови. Для підготовки до випускних і вступних іспитів. – К.: Освіта, 1997. – 224 с.
4. Олійник О. Українська мова 10 –11 . Підручник для 10-11 класів середньої школи. – К.: Вікторія, 1998. - 467 с.
5. Пентилюк М.І., Іващенко О.В. Українська мова: Підручник-комплект. – К.: Ленвіт, 2001. – 352 с.
6. Сагач Г.М. Золотослів: Навчальний посібник для середніх і вищих навчальних закладів. - К.: Райдуга, 1993.– 378с.
7. Скуратівський Л.В. Українська мова. Елементи практичної риторики: Додаток до підручника "Українська мова, 10-11 кл." для загальноосв. навч. закладів з укр. та рос. мовами навчання. – К.: Освіта, 2004. – 128 с.
8. Томан Іржі. Мистецтво говорити: Пер. з чес. В.І.Романця. – 3-є вид. – К.: Україна, 1996.– 269 с.
9. Українська мова: Підруч. для 10-11 кл. шк.. з укр. та рос. мовами навчання/ О.М.Беляєв, Л.М.Симоненкова, Л.В.Скуратівський, Г.Т.Шелехова. – К.: Освіта, 1997. – 240 с.
- 10.Українська мова: Підручник для учнів старших класів середніх навчальних закладів нефілологічного профілю та абітурієнтів / Галетова А.Г., Гайдаєнко І.В., Горошкіна О.М., Паламарчук О.С., Пентилюк М.І. – К.: Ленвіт, 2003. – 272 с.
- 11.Учіться висловлюватися / П.І.Білоусенко, Ю.О.Арешенков, Г.М.Віняр та ін. – К.: Рад шк., 1990. – 126 с.